

Nr 243.

Av herrar **Lindström** och **Elmgren**, om en översyn av riksheraldikerämbetets former för organisation och finansiering.

Vid en jämförelse med övriga nu gällande av Kungl. Maj:t utfärdade instruktioner för olika svenska ämbetsverk framgår bland annat, att riksheraldikerämbetet har en ytterligt egenartad och för svensk statsförvaltning främmande organisation. Nämnade ämbetsverk sysslade i enlighet med den ursprungliga instruktionen av den 11 mars 1813 nästan uteslutande med uppgörande av förslag till adliga vapen, men sedan adlandet efter ståndsrepresentationens avskaffande och den nuvarande riksdagsordningens införande den 22 juni 1866 successivt avstannade, har ämbetet kommit att fylla vissa andra uppgifter, som ingalunda sakna betydelse. Dessa uppgifter innebära, dels att bringa ordning rörande statliga emblem m. m. och dels att i samband med det alltmer tilltagande intresset för hembygdskultur i landet syssla med uppgörande av förslag till kommunala vapen och därmed sammanhängande frågor.

Kungl. Maj:t har genom en ny instruktion den 20 mars 1936, närmast föranledd av lagen den 23 mars 1934 om skydd för vapen och andra officiella beteckningar, på nytt insatt ämbetet i statsförvaltningen och därvid fixerat verkets uppgifter samt bestämt huruledes detsamma skall finansieras, det vill säga genom sportler. Dessa sportler utgå till stor del även av statliga medel, ty ingen inskränkning har i nämnda instruktion gjorts för statliga institutioner, då det gäller ämbetets rätt att uttaga ersättning för sina tjänster. Till återstående del utgå inkomsterna dels av kommunala medel dels av medel från privatpersoner, som anlita ämbetets tjänster. Detta system för finansiering av ett svenskt ämbetsverk har numera blivit främmande för svensk statsförvaltning.

Utöver vad redan sagts om riksheraldikerämbetets uppgifter må följande anföras:

Ämbetet har att behandla frågor, sammanhörande med statsförvaltningens alla olika områden, i den mån dessa beröra heraldiska spörsmål, varvid denna beteckning får tagas i dess vidsträcktaste bemärkelse. Emblem för statens förvaltningar och institutioner ha trenne skilda huvudformer:

1. *auktoritetstecken*: sigill, brevvignetter, igenkänningstecken på uniformer (för utmärkande av befogenhet eller ställning inom ett visst område,

t. ex. militärväsendet: postverket, telegrafverket, statens järnvägar, domänverket, fångvården, lotsverket etc);

2. *äganderättsmärken* på viss staten tillhörande egendom, varvid särskilt riksvapnet förekommer i olika former, t. ex. å arméns persedlar, för instämpling av domänverkets timmer, för utmärkande av egendom tillhörig statens järnvägar, telegrafverket m. m.;

3. *kontrollmärken*, exempelvis i form av tre kronor å guld, silver, tobak, smör m. m. samt i form av andra emblem, exempelvis vattenmärken å riksbankens, riksgäldskontorets med flera inrättingars värdepapper.

Med hänsyn till att staten på olika sätt genom lag om rikets vapen den 15 maj 1908 skyddat detsamma mot förvanskning (även lagen om rikets flagga den 22 juni 1906 hör under ämbetets domvärjo) samt att staten genom lagen den 23 mars 1934 skyddar vapen och andra officiella beteckningar i fråga om handelsändamål, jämte andra förordningar sammanhörande med patentlagar, mönsterskydd, illojal konkurrens m. m., måste ämbetets uppgifter i stor utsträckning vara av juridisk art. Ehuru sammanhängande med skilda områden inom statsförvaltningen måste emblemen med stor omsorg göras avvikande från varandra. Ett av de största problemen ligger till följd av detta i att uppbygga en heraldisk systematik, som kan tillfredsställande fungera på flera skiljaktiga områden. Enhetlighet och nyskapan- de måste härvidlag gå hand i hand, varjämte ständig kontakt måste upprätthållas så att det blir möjligt tillse, att de heraldiska formerna på olika områden icke giva anledning till förblandning och förväxling utan utmärkas av all möjlig tydlighet under hänsynstagande såväl till traditionen som till det moderna livets skiftande fordringar. Till stora delar sammanfalla ovannämnda uppgifter av juridisk art inom statsförvaltningen (varvid kan inkluderas frågor rörande den del av de kommunala vapnen, som enligt nu gällande förordning omfattar länsvapen) även i fråga om rent kommunala vapen, d. v. s. städers och övriga kommuners vapen, med vilka ämbetet i stor utsträckning har att göra, och varvid spörsmålet »vem äger dessa vapen och med vad rätt» uppkommer i enlighet med lagen den 23 mars 1934 om skydd för andra officiella beteckningar.

Förutom ovan omtalade uppgifter, som äro de viktigaste för ämbetet, har detsamma ett annat stort verksamhetsområde, nämligen det som rör historisk forskning för samtliga emblem och vapen, således för ännu icke fastställda stadsvapen, för blivande vapen för städer och övriga kommuner, för domsagors och häraders sigill m. m., vilket allt ofta drager omfattande och tidsödande arbeten.

På grundval av gällande förordningar och i olika avseenden framträdande behov har sålunda riksheraldikerämbetet sin givna plats inom statsförvaltningen. Ämbetet har fått sig uppgifter pålagda, vilkas utförande statsmakterna betrakta såsom önskvärda. Emellertid är ämbetets organisation

och finansiering otillfredsställande med hänsyn till de krav, som numera ställas på de olika organen inom statsförvaltningen. Med anledning av dessa förhållanden tillåta vi oss anhålla,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av riksheraldikerämbetets former för organisation och finansiering samt vidtagande av de åtgärder, som en dylik översyn kunna anses påkalla.

Stockholm den 23 januari 1946.

Rickard Lindström.

Bengt Elmgren.
